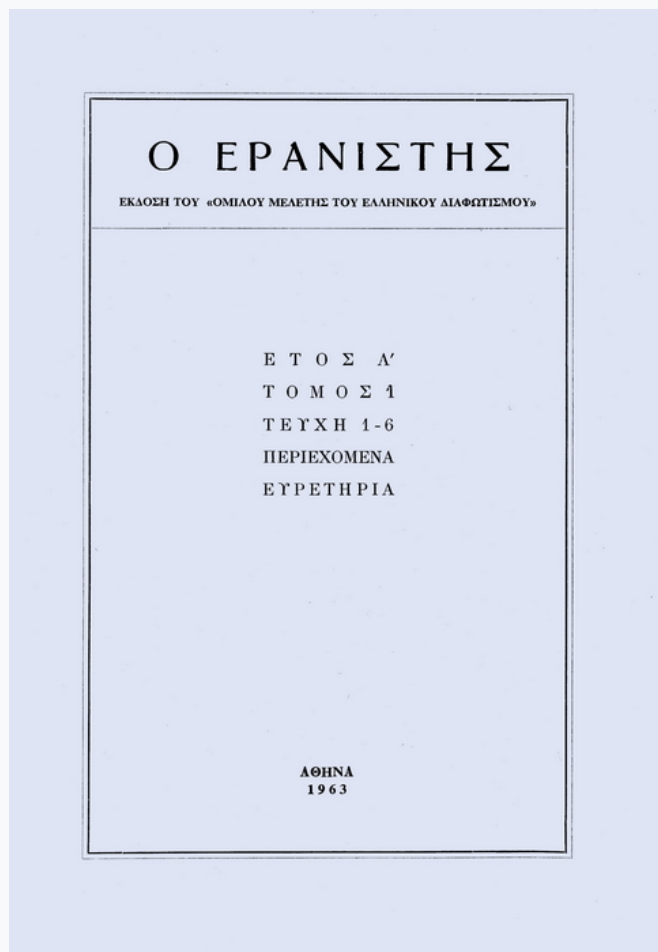

The Gleaner

Vol 1 (1963)

Χρονικά – Σχόλια

eranistes eranistes

doi: [10.12681/er.10577](https://doi.org/10.12681/er.10577)

Copyright © 2016, eranistes eranistes

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

eranistes, eranistes. (2016). Χρονικά – Σχόλια. *The Gleaner*, 1, 158–160. <https://doi.org/10.12681/er.10577>

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ (1811-1863)

Τὸ δεύτερο δημοσίευμα τοῦ ΚΝΕ τοῦ ΒΙΕ στὴ σειρά τῶν χρηστικῶν πολυγραφημένων—ἀντὶ χειρογράφου—ἐκδόσεων, πὺν ἐγκαινιάστηκαν μὲ τὴ «Βιβλιογραφία Ἑλληνικῶν Συμμερίτων», τὸ ἀπαρτίζει ὁ «Κατάλογος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, 1811-1863» τοῦ Α.Σ. Γκίνη. Σ' αὐτὸν καταγράφονται, σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς πὺν καθόρισαν καὶ τὴν ἐκδοσὴ τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας τῶν Γκίνη - Μέξα, 628 τίτλοι «ἐλληνιστὶ ἐκδοθέντων» ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Ἡ παρουσίαση καὶ αὐτῆς τῆς βιβλιογραφικῆς συμβολῆς ἐντάσσεται στὰ πλαίσια τῆς προσπάθειας τῶν συνεργατῶν τοῦ ΚΝΕ καὶ τῶν μελῶν τοῦ ΟΜΕΑ γιὰ τὴ διάσωση καὶ ἀνακοίνωση τῶν στοιχείων πὺν θὰ προωθήσουν ἀποτελεσματικὰ τὴ φιλολογικὴ καὶ τὴν ἱστορικὴ ἔρευνα. Ἀλλωστε, τὸ πρὸς τὰ ἐπάνω ὄριο τοῦ Καταλόγου, τὸ 1811, δὲν εἶναι μόνο ἐνδεικτικὸ ἢ περιοριστικὸ: σημαδεύει τὴν ἀπαρχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου στὸν 19ο αἰῶνα. Τὸ 1863, πάλι, συμπίπτει μὲ τὸ τέλος τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας τῶν Γκίνη - Μέξα, τῆς ὁποίας προοριζόταν νὰ ἀποτελέσει παράρτημα ὁ Κατάλογος πὺν δημοσιεύεται σήμερα.

Ὁ Κ. Θ. Δημαρᾶς στὸ εἰσαγωγικὸ του σημείωμα ὑπογραμμίζει τὴ σπουδαιότητα πὺν ἔχουν οἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ γιὰ τὴν ἔρευνα, ἀφοῦ στὶς σελίδες τους ἔχουν ἀποταμιευθεῖ στοιχεῖα πολύτιμα γιὰ τὴν πνευματικὴ, τὴν κοινωνικὴ καὶ τὴν πολιτικὴ μας ἱστορία. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ μὲ τὸν Κατάλογο τοῦ Α. Σ. Γκίνη ὑπάρχει τώρα στὴ διάθεσή μας πίνακας τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν τῶν πενήντα χρόνων, σὲ τάξη ἀλφαβητικὴ, μὲ σύγχρονη παράθεση τοῦ χρόνου κυκλοφορίας τοῦ καθενός. Τὸ δημοσίευμα συμπληρώνεται μὲ δύο Εὑρετήρια. Στὸ πρῶτο, σὲ χρονολογικὴ σειρά, σημειώνονται πόσα καὶ ποιά εἶναι τὰ ἐντυπα τοῦ κάθε ἔτους καὶ στὸ δεύτερο ἀναγράφονται, ἀλφαβητικά, οἱ πόλεις ὅπου ἐβγαίναν. Οἱ ἀριθμοί, καὶ στὰ δύο Εὑρετήρια, μετὰ ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν πόλεων ἢ μετὰ ἀπὸ τὴ χρονολογία, ἀντιστοιχοῦν στὸν τίτλον τῶν δημοσιευμάτων, ὅπως αὐτὰ παρουσιάζονται στὸν Κατάλογο, καὶ συνεπῶς παρέχουν τὴν ἔκταση τους μέσα στὸν χῶρο καὶ στὸν χρόνο.

Τὸ δεύτερο Εὑρετήριο—οἱ «Πόλεις»—ὅταν τὸ χρησιμοποιήσουμε μαζί μὲ τὸ πρῶτο δίνει ἀφορμὴ σὲ χρήσιμες συσχετίσεις, ὅπως: ποιὲς εἶναι οἱ πόλεις πὺν ἔχουν τὸ προβάδισμα στὴν ἐκδοσὴ τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν, ἂν βρισκονται μέσα στὸν ἑλληνικὸ

χῶρο ἢ ἀκόμη πῶς γίνεται ἡ κατανομή τῶν δημοσιευμάτων μέσα στὰ πενήντα χρόνια καὶ ἀκόμη μέσα στὶς δεκαετίες. Ἀλλὰ καὶ ὅταν τὸ χρησιμοποιήσουμε μόνο του, πάλι μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα: ἐμφανίζει τὴν «καταθλιπτικὴν» ὑπεροχὴ τῆς πρωτεύουσας ἀπέναντι σὲ ἄλλες πόλεις, ὑπεροχὴ ὥστος οὗ ποὺ τὴν ἀνιχνεύουμε ἀργὰ μέσα στὸν χρόνον. Στὴν Ἀθήνα ἀνήκουν 290 συνολικὰ τίτλοι· ἀπὸ τὶς ἄλλες πόλεις ἀκολουθεῖ τὸ Ναύπλιο μὲ 38 ἀναγραφές, ἡ Ἐρμούπολη μὲ 35, ἡ Πάτρα μὲ 24, ἡ Σμύρνη μὲ 54 ἡ Κωνσταντινούπολη μὲ 25, ἡ Κέρκυρα μὲ 40, ἡ Κεφαλληνία μὲ 27, ἡ Ζάκυνθος μὲ 22. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ τύπου στὰ Ἐπτάνησα στὴ δεκαετία 1850 - 1860· ἐνδειξὴ καὶ αὕτη τῆς ἐντασης ποὺ ἔλαβε στὰ χρόνια αὐτὰ ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἔνωση. Ἄν δηλώσουμε ὅτι τὴν ἴδια ἀνάπτυξη παρατηροῦμε γιὰ τὸν τύπο τῆς Σμύρνης, ἴσως θὰ ἔχουμε τὴν ἀφορμὴ γιὰ συστηματικότερη μελέτη καὶ συσχετίσεις γόνιμες. Στὴν Ἀθήνα πάλι βλέπουμε ὅτι ἡ ἔκδοση ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν μετὰ ἀπὸ τὸ 1840, πραγματοποιεῖται μὲ ἴσο σχεδὸν ρυθμὸ στὶς δεκαετίες, τουλάχιστον ἀναφορικὰ μὲ ἄλλες περιοχές, ὅπου ἡ αὔξη μείωση, ἄλλοτε συμπτωματικὴ καὶ ἄλλοτε ἐπικαιρικὴ, δημιουργεῖ καὶ ἀνισότητα στὴν χρονικὴ κατανομή τους. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ἡ Ἐρμούπολη ποὺ συντηρεῖ σταθερὰ τὸν τύπο της—σημάδι κι αὐτὸ τῆς ἀκμῆς της. Πρὸς τὰ ἀντίθετα συμπεράσματα φθάνουμε μελετώντας τὰ δύο Εὐρετήρια, ὡς πρὸς τὸ Ναύπλιο: στὴ δεκαετία 1830 - 1840 μετροῦμε 23 τίτλους· ἀπ' αὐτοὺς οἱ 21 ἀνήκουν κιόλας στὴν πρώτη πενταετία. Στὶς δύο ἐπόμενες δεκαετίες 1830 - 40 καὶ 1840 - 50 ἔχουμε 3 καὶ 5 τίτλους ἀντίστοιχα. Προκύπτει ἔτσι ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ἡ πόλις ἔπαυε νὰ ἀποτελεῖ τὸ διοικητικὸ καὶ πολιτικὸ κέντρο τῆς χώρας παρουσιάζει κάμψη στὴν ἔκδοση τοῦ τύπου. Ὡστόσο, ἐπειδὴ συνεχίζει νὰ εἶναι κέντρο δικαστικόν, μπορεῖ νὰ ἐκδίδει γιὰ περισσότερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, 1837 - 1860, τὴ δικαστικὴ ἐφημερίδα ποὺ εἶχε τὸν τίτλο «Ἐφημερὶς Νομική».

Τὸ πρῶτο Εὐρετήριον μᾶς δίνει καὶ τὴν καμπύλη τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν στὰ πενήντα χρόνια· ἀναφέρω ἐνδεικτικὰς ἀντιστοιχίες: 1811 τίτλοι 2, 1821 τ. 7, 1831 τ. 11, 1841 τ. 47, 1851 τ. 60, 1863 τ. 107.

Ἀποτελεῖ λοιπὸν τὸ τομίδιον τοῦ Α. Σ. Γκίνη ἰσχυρὸ ἐρέθισμα γιὰ διάφορες ἐξειδικευμένες ἐργασίες. Μιὰ ἀπ' αὐτὰς θὰ ἦταν ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ὥστε νὰ ξέρουμε τί ἀκριβῶς ἐκπροσώπησαν στὴν πολιτικὴ ζωὴ καὶ γενικότερα στὴν κίνησιν τῶν ἰδεῶν. Ἄλλη θὰ ἀποσκοποῦσε στὴ συλλογὴ στοιχείων γιὰ τὴν περιοδικότητα καθὼς καὶ τὴ διάρκεια τοῦ τύπου μὲ σύγχρονον ἀναγωγὴν στὶς πόλεις ὅπου ἐκδιδόταν, μέσα ἢ ἔξω ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸ χῶρον. Φυσικὰ ἡ συμπλήρωσις τοῦ Καταλόγου ὡς πρὸς τυχόν ἐλλείψεις ποὺ παρουσιάζει μέσα στὰ πενήντα χρόνια, ἀλλὰ κυρίως ἡ συνέχισή του γιὰ τὰ χρόνια μετὰ τὸ 1863, πρέπει νὰ ἀποτελέσει

προσεχή μέριμνα. Σὲ τελευταία φάση ἡ καταγραφὴ τῶν φαινομένων, ἡ μελέτη καὶ ἡ ἐπεξεργασία τους, θὰ εἶχε στόχο τὴ σύνθεση, ἄρτιας καὶ δλοκληρωμένης, τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου.

Σ Χ Ο Λ Ι Α

ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τὸ τεύχος αὐτὸ κυκλοφορεῖ διπλὸ τὸν Ἰούνιο ἀπὸ τὴν πρόβλεψη τῶν δυσκολιῶν τις ὁποῖες θὰ εἶχαμε γιὰ νὰ τυπώσουμε τὸ ἐπόμενο, τοῦ τέλους Αὐγούστου· προτιμήσαμε ἀντὶ νὰ καθυστερήσει, νὰ ἐκδοθεῖ δυὸ μῆνες πρίν. Ἐξ ἄλλου ἡ γενναιοδωρία ἐνὸς ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Ὁμίλου μᾶς ἐπέτρεψε νὰ αὐξήσουμε κατὰ 40 σελίδες τὴν παρουσίαση αὐτῆς. Ἄν ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι γενναῖοι χορηγοί, θὰ μπορούμε κάθε τόσο νὰ προσθέτουμε στίς κανονικὲς 32 σελίδες τοῦ περιοδικοῦ ἓνα τουλάχιστον τυπογραφικό.

ΕΚΘΕΣΗ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Ἡ ἐκθεση τοῦ Γαλλικοῦ Φιλελληνισμοῦ εἶναι ἡ τρίτη, τῆς ἐφετινῆς χρονιάς, στὴ σειρά τῶν ἐπικαιρικῶν ἐκθέσεων πού ὁργανώθηκαν ἀπὸ τὸ Ἱστορικό καὶ Ἐθνολογικὸ Μουσεῖο.

Τὸ ἐνδιαφέρον πού παρουσιάζουν οἱ ἐκθέσεις αὐτῆς τῆς μορφῆς ὀρίζεται ἀπὸ τὴν συγκέντρωση ἀντικειμένων πού δὲν εἶναι πάντα δυνατόν νὰ ἐκτίθενται μὲ τρόπο μόνιμο, κυρίως ὁμως ἀπὸ τὴν παρουσίαση «ἐπὶ ταυτῷ» ὅσο γίνεται περισσότερων στοιχείων πού ἀναφέρονται σὲ ἴδιο θέμα. Ἐξυπηρετεῖται ἔτσι διπλὰ ἡ λειτουργία τοῦ Μουσείου: χωρὶς νὰ παραμερίζεται ἡ αἰσθητικὴ φροντίδα, τονώνεται καὶ καλλιεργεῖται ὁ διδακτικὸς του προορισμός· ἓνα Μουσεῖο πρὲν εἶναι χώρος παιδείας.

Οἱ ὁργανωτὲς ἐπιτοφόρησαν τὴν ἐκδήλωση οὕτῃ· Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση καὶ ὁ γαλλικὸς φιλελληνισμὸς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Διευθυντηρίου ἕως τὰ 1830, καθορίζοντας ἔτσι τὴ σημασία ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκταση τοῦ γαλλικοῦ φιλελληνισμοῦ. Τὸ κίνημα, πού τὴν θεωρητικὴ του βάση τὴν ἀνιχνεύουμε κιόλας σὲ φθίνοντα 18ο αἰῶνα, ἀποκτᾷ σύντομα πολιτικὸ χαρακτῆρα καὶ περιεχόμενο.

Τὸ πρῶτο τμήμα στὴν ἐκθεση ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴ συλλογὴ τῶν ἀντικειμένων, ὅσα ὁ Κωνσταντῖνος Ράδος εἶχε παρουσιάσει στὴ *Malmaison*, στὸ 1921, στὴν ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ναπολέοντα. Ἐδῶ ἔχει συγκεντρωθεῖ ἡ ἑλληνικὴ παρουσία στὴ γαλλικὴ ζωὴ καὶ δραστηριότητα, ἐνῶ στὸ δεύτερο τμήμα ἔχουν βρεθῇ τὴ θέση τους καὶ στοιχεῖα ἀπὸ τὴ γαλλικὴ προσφορὰ στὸν ἑλληνικὸ ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ δράση τῶν φιλελληνικῶν ἀργανώσεων, τῶν Γάλλων ἐθελοντῶν, ἡ βοήθεια τους καὶ ἐπίσημη Γαλλία ἔδωσε στὴν Ἑλλάδα· οἱ ἐπιδράσεις πού ἀσκήσε στὴ φιλολογία, στὸ θέατρο, ἀκόμη στὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση παρουσιάζονται μὲ τὰ ἀνάλογα ἐκθέματα. Φυλλάδια καὶ ἐκδόσεις φιλελληνικοῦ περιεχομένου ἀπὸ τὰ 1821 ἕως τὰ 1828 πλουτίζουν τὴν Ἐκθεση, πού τὴν συμπληρώνει σειρά ἀπὸ φωτοτυπίες μὲ τὴν ἀρθρογραφία τοῦ γαλλικοῦ τύπου τῆς ἐποχῆς. Οἱ τελευταῖες ἀποτελοῦν μέρος ἀπὸ τὴ συλλογὴ πού ἔχει σχηματίσει ὁ Ἰω. Μελετόπουλος, συντάκτης καὶ τοῦ κατατοπιστικοῦ γιὰ τὴν Ἐκθεση ἀρθρο-ἐδημοσιεύτηκε στὸν *Messenger d'Athènes*, 17.5.1963 - καὶ τοῦ ὁποῖου φροντίδα ἀπετέλεσε καὶ ἡ τρίτῃ αὐτῇ ἐκδήλωση τοῦ Ἱστορικοῦ καὶ Ἐθνολογικοῦ Μουσείου.

ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Συμπληρώνονται φέτος 200 χρόνια ἀπὸ τὴν ἐκδοση τοῦ *Traité sur la tolérance* τοῦ Βολταίρου. Γιὰ τὴν θέση τοῦ δοκιμίου αὐτοῦ στὴν ἱστορία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Διαφωτισμοῦ, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐπίδρασή του στὴν νεοελληνικὴ σκέψη θὰ ἔχει ἀφορμὴ νὰ μιλήσει ὁ Ἀλκης Ἀγγέλου, παρουσιάζοντας σ' ἓνα ἀπὸ τὰ προσεχῆ τεύχη τοῦ Ἐρανιστῆ ἓνα νέο χειρόγραφο, βατικὰ διαφορετικό, ἀπὸ τὸ Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἀνεξίθρησκείας τοῦ Εὐγένιου Βούλγαρη, πού ἐκυκλοφόρησε τὸ 1768.